

KONYA-KARAHÖYÜK HAFRIYATI
1953 KAZISI

Prof. Dr. Sedat ALP

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Orta Anadolu İstasyonu ile Türk Tarih Kurumu ve Maarif Vekilliği Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü adına Konya'nın 7 kilometre güneyinde bulunan Karahöyük'te 17/9/1953 tarihinde kazıya başlanmış ve kazı faaliyeti 28/10/1953 tarihinde sona ermiştir. Hafriyat, Profesör Ekrem Akurgal, Müzeler Umum Müdürü Dr. Cahit Kınay ve bu satırların yazarı tarafından yürütülmüştür. Kazıda Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Asistanlarından Dr. Yusuf Boysal, Baki Ögün, Müzeler Umum Müdürlüğünden Nihal Koloğlu, fotoğrafçı Salâhattin Öztartan, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Hititoloji kürsüsü öğrencilerinden Hayri Ertem, aynı Fakültenin desinatörü Hüseyin Demiralp ile İzmir Müzesinden Ressam Hasan Arıçın vazife almışlardır.

Kazı heyetinin ilk mevsimdeki faaliyeti, bir rozet şekli arz etmekte olan ve pek az tahribata uğramış bulunan höyüğün merkez kısmı ile kuzey doğusuna tekisif edilmiştir. Höyüğün merkez kısmında 10×20 ölçüsünde iki çukur açılmış ve ilk tabaka Hitit devrine ait mezarlık meydana çıkarılmıştır. Ölülerin ekserisi yakıldıktan sonra külleri, iskelet kalıntıları ve çeşitli hediyeleri ile birlikte toprağa gömülmüş bulunuyordu. Karahöyük'te durum, Boğazköy'de eski örneklerine ilâve olarak 1952 kazı mevsiminde Büyükkaya deresinin öte yanında ve Yazılıkaya'ya giden eski yol yakınında bulunan ve yine yakıldıktan sonra gömülmüş bulunan ölülere ait mezarlardan farklıdır. Kurt Bittel tarafından Milâttan önce 17. yüzyıldan imparatorluk devri içlerine ka-

dar tarihlenen Boğazköy mezarlığında ölüler, kül ve iskelet kalıntıları birer küp veya kap içine koyulduktan sonra kayaların oyuk yerlerine yerleştirilmiş bulunuyorlardı (1). Boğazköy ile Karahöyük arasındaki bu farklı gömme tarzı Boğazköy mezarlığının kaya üzerinde oluşu ile ilgilidir. Karahöyük'te mezarların etrafında taştan koruma duvarlarına da rastlanmamıştır. Muhtelif ölülere ait mezarları birbirinden ayırmak çok defa mümkün değildi. Ölü bakiyelerinin bazıları iri, bazıları da daha ufak kapların parçaları ile örtülmüş bulunuyordu. Her iki çukurda da mezarların üzerinde kerpiç inşaata rastlanmıştır. Ölülerle birlikte gömülmüş bulunan hediyelere göre hüküm verilecek olursa, mezarların mühim eşhasa ait olmadıkları tahmin edilebilir. Ele geçmiş bulunan insan ve hayvan iskelet kalıntıları tetkik edilmek üzere Ankara Üniversitesi Paleoantropoloji Kürsü Profesörü Muzaffer Şenyürek'e tevdi edilmiştir. Karahöyük'te şimdiye kadar kazılmış bulunan kısımlarda ele geçen mezarlarda yakılmadan gömülmüş bulunan ölülerin azlığı, I. Hitit tabakasında Konya bölgesinde ölüleri yakma âdetinin hâkim olduğunu göstermektedir.

Höyüğün kuzeyinde biri 20×50 ölçüsünde olmak üzere üç çukur açılmış ve birinci tabaka genişliğine incelenmiştir. Bulunan eserler sayesinde Höyüğün merkez kısmındaki birinci tabaka ile kuzey kısmındaki ilk tabakanın aynı zamana ait olduğu kesin olarak anlaşılmıştır.

Kuzeydeki 20×50 ölçüsündeki büyük

(1) K. Bittel, Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft Nr. 86, s. 37 v.d.

gukur Hititlerin şehir mimarisi bakımından önemli ip uçları vermiştir. Bu arada bir cadde ve ev plânları elde edilmiştir. Şimdiye kadar diğer kazı mahallerinde rastlanmamış bulunan konsantrik dairelerle süslü ocak neveleri, renkli ve renksiz kireç ve sıva ile kaplanmış duvarlar Hititlerin ev kültürünün yüksekliği hakkında yeni örnekler vermiştir.

Karahöyük'te bulunan seramik, Orta Anadolu'da diğer yerlerde ve meselâ Kültepe ile Acemhöyük'te bulunan seramiğe nazaran daha mat renkler arz etmekle beraber, form bakımından çok zengin ve çeşitlidir. Bazı parçalar şimdiye kadar başka yerlerden tanınmayan bir zarafet ve inceliktedir. Ele geçen kaplar arasında kısmen tam olarak, kesmen de parça halinde bulunmuş olan yüksek kalitede koç, boğa ve ördek ritonları hususi önemi haizdirler. Konya Müzesi tarafından Karahöyük'ten satın alınmış bulunan bir ördek ritonu kazımızda bulunanlara bir ilâve teşkil etmektedir.

1953 yılında Karahöyük'te elde edilen buluntular arasında Hitit sanatında ünik bir parça olan ve el kitaplarına geçebilecek bir değerde bulunan pişmiş topraktan mamul riton şeklindeki çıplak dişli tanrı heykeli bilhassa anılmaya şayandır. Oturmuş vaziyette olarak tasvir edilmiş bulunan tanrı, elleriyle göğüslerini tutmakta ve bacakları bir postament üzerinde bulunmaktadır. Postamente yakın bir seviyede bulunan kabın ağız kısmı heykelin kaidesini teşkil etmektedir. Tanrının saç örgüsü aynı zamanda kabın kulpu vazifesini görmekte idi. Tanrının yüzü keskin hatları ile karakteristik bir ifade kudretine sahip bulunmaktadır. Bu eser, Bossert tarafından Altanatolien'de 613-616 numaralar altında neşredilerek Konya'dan geldiği — Konya'nın neresinden olduğu kaydedilmiyor — ve halen antikacıların elinde bulunduğu bildirilen topraktan mamul plâstik eserle von der Osten tarafından The Alishar Hüyük II 1937 s. 196 şekil: 2334 ve 1442'de neşredilen (Bossert, aynı yerde No. 618 - 619) Alishar eser-

rinin daha mütekâmil bir örneğini vermektedir.

Karahöyük'te elde edilen diğer küçük buluntular da başka kazı yerleri ile boy ölçüşecek durumdadır. Bunlar arasında arslan başlı ve yine elleri ile göğüslerini tutmakta olan fayanstan mamûl küçük dişli tanrı heykelciği ile çeşitli hayvan figürinleri yer almaktadır. Ellerinde birer dağ keçisi tutmakta bulunan ve gövdesinin her iki tarafında birbirine aksi istikamette bakan arslanları gösteren sivri külahlı bir Hitit tanrısına ait kalıp, eski Hitit devrinde ve koloni çağında görülen tipleri andırması bakımından dikkate şayandır.

Bir küp parçası üzerine aslında küpün çevresini sarmış olması gereken, kabartma halinde bir girland motifine rastlanmıştır. Bu eser, girland yarım halkalarının alt kısmını dolduran yine kabartma halinde boğa başı ve üst kısmını dolduran Hiyeroglif işareti — veya bir burun ile iki göz — ile Milâttan önce ikinci bine ait Anadolu Arkeolojisinde şimdiye kadar benzeri ele geçmemiş olan bir parçadır. Küpün muhafaza edilmemiş olan diğer kısımlarında tekerrür ettiğini tahmin ettiğimiz işaret, belki de kabın sahibinin isminin yazılışını kısaltılmış olarak ifade etmektedir.

Karahöyük'te bulunan taş kapların zarafeti de bu bölgedeki taş işçiliğinin yüksek seviyesinin canlı bir delilidir.

Meydana çıkarılan madeni eserler arasında gayet itina ile yapılmış balta, orak, iğne, mühür, yüzük ve gümüş safihalar bilhassa kaydedilmeğe değer durumdadır.

Karahöyük, ilk mevsimde epigrafik malzeme bakımından da bazı eserler vermiştir. Mezarlarda ölülerin üzerine kalıntıları örtmek için konulan küp parçaları vesair kaplar üzerinde görülen hiyeroglif işaretleri ve dokuma ağırlıkları üzerinde bu eşyanın sahiplerinin adlarını gösteren mühür baskıları şimdiye kadar hiçbir kazı yerinde görülmemiş miktarda olup, Karahöyüğün yazılı vesikalar vermesi bakımından büyük ümitler vadet-

mektedirler. Hiyerofligler ile yazılı şahıs adları örneklerinin artması, Hitit hiyerogliflerinin son yıllarda süratle gelişmekte olan çözümünü daha da hızlandırabilecektir.

Karahöyüğün Hititler ve Bakır Çağı devirlerinde geniş bir iskâna sahne olan diğer tabakalarının ve Höyüğün diğer kısımlarının araştırılması müteakip yıllara bırakılmıştır. Bulunan eserler, hazırlamakta olduğumuz teferruatlı raporumuzda neşredilecektir.

Karahöyük, Hititlerin Anadolu'ya gelişlerini, Hitit medeniyetinin inkişaf merhalelerini, imparatorluğun yıkılış problemlerini ve Konya bölgesinin bilhassa Batı, Güney ve Güneydoğu ile münasebetlerini incelemek üzere ele alınmıştır. Bu problemlerin çözülmesi, ancak kazının devamı ile mümkün olacaktır. Bilhassa

çivi yazılı vesikalar bulunduğu takdirde gerek genişliği, gerekse verdiği eserlerin değeri bakımından çok mühim olan bu medeniyet merkezinin Hititler devrinde hangi şehre tekabül ettiği kesin olarak anlaşılacak ve bölgenin tarihi aydınlanacaktır.

Heyetimizin araştırma faaliyeti yalnız Karahöyüğe inhisar etmemiş, bölgenin diğer kısımları da tetkik konusu olarak ele alınmıştır. Bu arada Fasıllar, Eflâtunpınar âbideleri, diğer birçok höyükler arasında Kuçurkent, Çorça, Çardak höyükleri ve Acemhöyük ile Yazıhöyüğü ziyaret edilerek incelenmiştir. Ayrıca İmparatorluk devrine ait nadir hiyeroglif kitabeleri vermiş bulunan Emirgazi de ziyaret edilerek yeni bir hiyeroglif kitabesi elde edilmiştir. Bu kitabe fragmanı da neşre hazırlanmaktadır.